

Brandgans met gekleurde pootringen, RÖNL. Foto: P. Vermaas

Vogelonderzoek met behulp van gekleurde ringen.

Door: Peter Vermaas

Al meer dan 100 jaar worden gecodeerde ringen gebruikt om meer te weten te komen over de leefwijze van vogels. Als vogels geringd moeten worden zullen we ze eerst moeten vangen. Jonge vogels die nog niet kunnen vliegen kan je gewoon uit het nest tillen. Dat gebeurt bij uilen en roofvogels en ook bij grondbroeders. Vogels die al kunnen vliegen worden met behulp van netten gevangen. De vogel krijgt dan meestal een ring om zijn poot. Deze ringen zijn van metaal en daarin staat een uniek nummer. Het ringverslag van de vogel geeft informatie over de leeftijd, het geslacht, het gewicht en de maten van de vogel op het moment dat hij of zij geringd is. Na het meten en wegen wordt de vogel weer vrijgelaten, of in het geval van een jong dat uit het nest kwam, weer in het nest teruggelegd. De gegevens van dit onderzoek worden in Nederland centraal bewaard door het Vogeltrekstation. Als de vogel later ergens opnieuw gevangen wordt of als het dier dood wordt gevonden, geeft deze nieuwe waarneming informatie hoe oud het dier op dat moment is geworden en hoever het verwijderd is van de eerste plek waar de ring is aangebracht. Dankzij dit soort onderzoek zijn we enorm veel te weten gekomen over bijvoorbeeld vogeltrek.

Metalen pootring

Een nadeel van deze ringmethode is wel dat de vogel weer gevangen moet worden. Een metalen ringetje aflezen om erachter te komen welke vogel het betreft moet van dichtbij plaatsvinden.

Voor onderzoek naar de ouderdom of de leefwijze van de vogels hoeven we de dieren tijdens hun leven niet te vangen als je van afstand kan zien welke vogel je in je kijker hebt. Hierom is het systeem van kleurringen bedacht. Naast de standaard metalen ring met het nummer van het Vogeltrekstation krijgt de vogel een of meer gekleurde ringen om de poten.

Ganzen bijvoorbeeld worden al jaren geringd met gecodeerde ringen van verschillende kleuren. Om de poten zit dan een kunststof ring met cijfers en letters. Door de variatie van de cijfers en letters en de gebruikte kleuren kan je een groot aantal dieren een uniek merkteken meegeven. Zwarte ring met witte letters, witte ring met zwarte letters, rood, groen, blauw, A,B,C enz., 1,2,3, enz. De combinatiemogelijkheden zijn zeer groot.

(Zie: <https://www.geese.org/Ganzen/index.jsp>)

Nadeel van dit soort ringen is dat de letter op de ronde ring vaak niet leesbaar gedraaid zit. Je moet vaak wat geduld hebben om de beide poten leesbaar in beeld te krijgen.

Om het foutief aflezen van de code te omzeilen is een systeem bedacht dat vooral op vogels met lange poten wordt toegepast. Sommige mensen vinden dit kleurrijke systeem een tikkeltje te uitbundig, maar in de praktijk werkt het wel. Met behulp van verrekijker of telescoop noteer je de kleuren

van boven naar beneden, eerst de linker poot en daarna de rechter poot. De kleuren worden afgekort genoteerd, bijvoorbeeld: rood=R, geel=Y (yellow), zwart=N (noir) en de metalen ring=a.

Nu hoor ik sommigen al zeggen (op z'n

Gebruikte kleuren bij lepelaars van 2015 tot 2019 (zie: <https://werkgroeplepelaar.org/ringen/nederlandse-ringen/>)

Rotjeknors): "Waar hep dat nou voor nodig?"

Dat kan toch wel wat subtieler? Inderdaad. Tegenwoordig bestaat de mogelijkheid om zelfs een kleine vogel als bijvoorbeeld een kanoet uit te rusten met een zendertje of datalogger die elke verplaatsing van de vogel vastlegt. Een prachtige manier om nauwkeurig te weten te komen waar de vogel is, hoe snel hij vliegt naar zijn broedgebied, waar er rustplaatsen zijn en daardoor hoe we de trekvogels op hun route het best kunnen beschermen. Maar zo'n stukje elektronica is verhoudingsgewijs wel veel kostbaarder dan een setje plastic ringen. De onderzoeker krijgt veel informatie over het gedrag van een enkele vogel. Onderzoek met ringen geeft informatie over grotere aantallen vogels en de terugmelding kan door iedereen gedaan worden die de vogel waar dan ook aantreft.

aRP/GNfP geringd Krammer-Volkerak 2-6-2018, eerste terugmelding Quackjeswater 11-5-2021

Om nog meer combinaties mogelijk te maken heeft een van de kleurringen soms ook nog een extra flapje, de zogenaamde vlag. Notatie zwarte vlag= Nf.

In Nederland kregen de lepelaars tot 2015 een gele vlag, maar vanaf 2016-2018 een zwarte vlag.

In Duitsland kregen ze tot 2015 een donkergroene of lime vlag (lime slechts enkele) en nu een donkergroene.

In Portugal kregen ze tot 2015 een donkerblauwe vlag maar nu een lichtblauwe vlag.

In België kregen ze tot 2015 een blauwe vlag, maar nu een zwarte vlag.

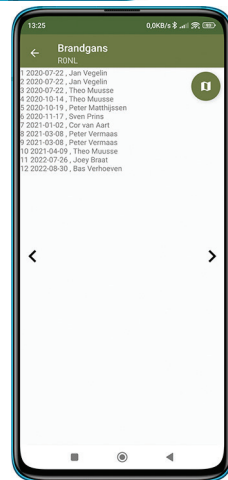
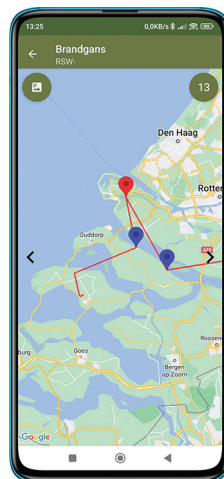
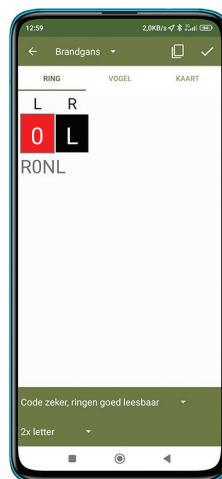
Maar let op. Het zijn niet alleen de grotere vogels die met kleuren en vlaggen worden geringd. Ook paarse strandlopers en tureluurs kun je aantreffen met bonte pootjes. Wat kun je doen als je zo'n gekleurringde vogel ziet? Noteer zo nauwkeurig mogelijk welke ringen het dier heeft. Op de site cr-birding.org zijn alle ringprojecten van Europa terug te vinden. Via de stappen wat voor soort vogel>welke kleurringen kom je bij informatie over de onderzoekers die met het ringproject bezig zijn. Een melding aan deze onderzoekers levert vaak een antwoordmail op met de zogenaamde lifehistory. Hierin staat wanneer de vogel geringd is en waar hij in de loop van zijn leven nog meer gezien is. Leuk voor de waarnemer, maar veel leuker nog voor het onderzoeksproject.

Paarse strandloper met links metaal+oranje ring, rechts groene vlag met witte letters TTV. In 2012 als jong geringd op Spitsbergen/Svalbard. Overwintert elk jaar bij de Brouwersdam. Werd op 31 oktober 2022 daar weer teruggemeld. Foto: P. Vermaas

Een aantal ringprojecten heeft de informatie over de geringde vogels in een database gekoppeld aan een app die je op je telefoon kan zetten, namelijk "BirdRing". Deze app werkt super eenvoudig. De ingevulde informatie over soort vogel en kleuren en codes die waargenomen zijn, geeft na het uploaden van die waarneming gelijk de lifehistory op een kaartje weer. Terwijl je naar de vogel staat te kijken zie je bijvoorbeeld dat een brandgans in 2013 geringd is in Rusland en daarna in onze delta in 2017 is gezien en daarna pas weer in januari 2022 een keer gemeld wordt (beide waarnemingen door ondergetekende). Waar heeft de vogel in de tussentijd gezeten?

Of de brandgans van de foto aan het begin van het artikel: R0NL (linkerpoot R0=rood-0/ rechterpoot NL=zwart-L). In de BirdRing app krijg je dan deze informatie in beeld.

screenshots BirdRingapp